

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มันฝรั่ง (potato) มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Solanum tuberosum* L. เป็นพืชหัวอยู่ในตระกูล Solanaceae เช่นเดียวกับพริก มะเขือเทศ และยาสูบ มีถิ่นกำเนิดในแถบที่ราบสูงของเทือกเขาแอนดีสในทวีปอเมริกาใต้ มันฝรั่งเป็นพืชล้มลุกที่มีหัวอยู่ใต้ดิน สามารถเจริญเติบโตในสภาพอากาศที่มีอุณหภูมิ 15-25 องศาเซลเซียส ต้องมีแสงแดดไม่ต่ำกว่าวันละ 12 ชั่วโมง และเหมาะสมที่จะปลูกในระดับความสูง 500 – 1,300 เมตรจากระดับน้ำทะเล¹

ในประเทศไทยไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่านำเข้ามาตั้งแต่ พ.ศ.ใด แต่ชาวเขาและชาวจีนฮ่ออพยพซึ่งอาศัยอยู่บริเวณภูเขาภาคเหนือ รู้จักปลูกมันฝรั่งกันมานานแล้ว และเรียกกันว่า “มันฮาลู” สันนิษฐานว่าชาวเขาและชาวจีนฮ่อ อาจนำเข้ามาจากประเทศพม่าซึ่งอาจถูกนำเข้าโดยชาวอังกฤษ² ในอดีตมันฝรั่งไม่มีความสำคัญมากนัก เพราะไม่ได้ถือว่าเป็นอาหารหลักของคนไทย แต่ในปัจจุบัน มันฝรั่งจัดเป็นพืชที่มีความสำคัญในด้านเศรษฐกิจของประเทศไทยอีกชนิดหนึ่ง ที่สร้างรายได้ให้กับประเทศและเกษตรกรผู้ปลูก มันฝรั่งได้มีการขยายพื้นที่เพาะปลูกไปยังจังหวัดต่างๆ ในประเทศไทย โดยแหล่งผลิตมันฝรั่งที่สำคัญอยู่ทางภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย และตาก ในปี 2546-47 พื้นที่การผลิตมันฝรั่งพันธุ์โรงงานมีพื้นที่เพาะปลูก 39,953 ไร่ ผลผลิตรวม 89,029 ตัน ผลผลิตต่อไร่ 2,228 กิโลกรัม ส่วนมันฝรั่งพันธุ์บริโภคสด (พันธุ์สปุนต้า) มีพื้นที่เพาะปลูก รวม 6,627 ไร่ ผลผลิตรวม 13,204 ตัน มีผลผลิตต่อไร่ 1,992 กิโลกรัม ซึ่งพบว่ามีปริมาณที่เพิ่มสูงขึ้นจากปี 2544-2545 โดยมีพื้นที่ปลูกรวม 51,510 ไร่ ผลผลิตรวม 97,370 ตัน มีผลผลิตต่อไร่ 1,931 กิโลกรัม³

บริษัท เป๊ปซี่-โคล่า (ไทย) เทรคคิง จำกัด เป็นบริษัทผู้ผลิตขนมขบเคี้ยวชั้นนำของประเทศไทยที่ประกอบกิจการผลิตและจำหน่ายมันฝรั่งทอดกรอบภายใต้ตราสินค้า “เลย์” โดย

¹ พงษ์ศักดิ์ อังกสิทธิ์, การปลูกมันฝรั่ง คู่มือเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่สูง, โครงการปลูกพืชทดแทนและการตลาดเกษตรที่สูง.

² ศิริพร พงศ์สุกสมิทธิ, การผลิตมันฝรั่งและหัวพันธุ์มันฝรั่ง, เอกสารคำสอน มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2542.

³ แหล่งที่มา: www.doae.go.th

บริษัทจะรับซื้อมันฝรั่งและทำการแปรรูปอย่างต่อเนื่องตลอดทั้งปี ดังนั้นบริษัทจึงประสบปัญหาขาดแคลนวัตถุดิบป้อนโรงงานเนื่องจากการผลิตมันฝรั่งส่วนใหญ่ยังขึ้นอยู่กับธรรมชาติ ทำให้ปริมาณผลผลิตไม่สม่ำเสมอ นอกจากนี้ยังมีความแปรปรวนของราคามันฝรั่งทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น ดังนั้นโรงงานจึงต้องมีหลักประกันในการผลิต โดยส่งเสริมการปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญา(contract farming) โดยบริษัททำสัญญารับซื้อผลผลิตของเกษตรกรในราคาประกันขั้นต่ำตามเงื่อนไขที่บริษัทกำหนด ทั้งนี้บริษัทเป็นผู้จัดหาปัจจัยการผลิตให้เกษตรกรในรูปสินเชื่อ และมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมให้บริการแนะนำการผลิต รวมทั้งอำนวยความสะดวกในการรับซื้อโดยทางบริษัทเป็นผู้รับผิดชอบค่าจัดการ และค่าขนส่ง

แม้ว่าจะมีการส่งเสริมการปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญาผูกพันกับเกษตรกรมานานแล้วก็ตาม การพัฒนาการผลิตในรูปแบบดังกล่าวยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาถึงความพึงพอใจของเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ ต่อการปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญากับบริษัท เป๊ปซี่-โคล่า (ไทย) เทรคดิง จำกัด รวมทั้งศึกษาปัญหาต่างๆในการปลูกมันฝรั่ง เพื่อเป็นข้อมูลนำไปปรับกลยุทธ์ในการส่งเสริมการปลูกมันฝรั่งให้ประสบผลสำเร็จ

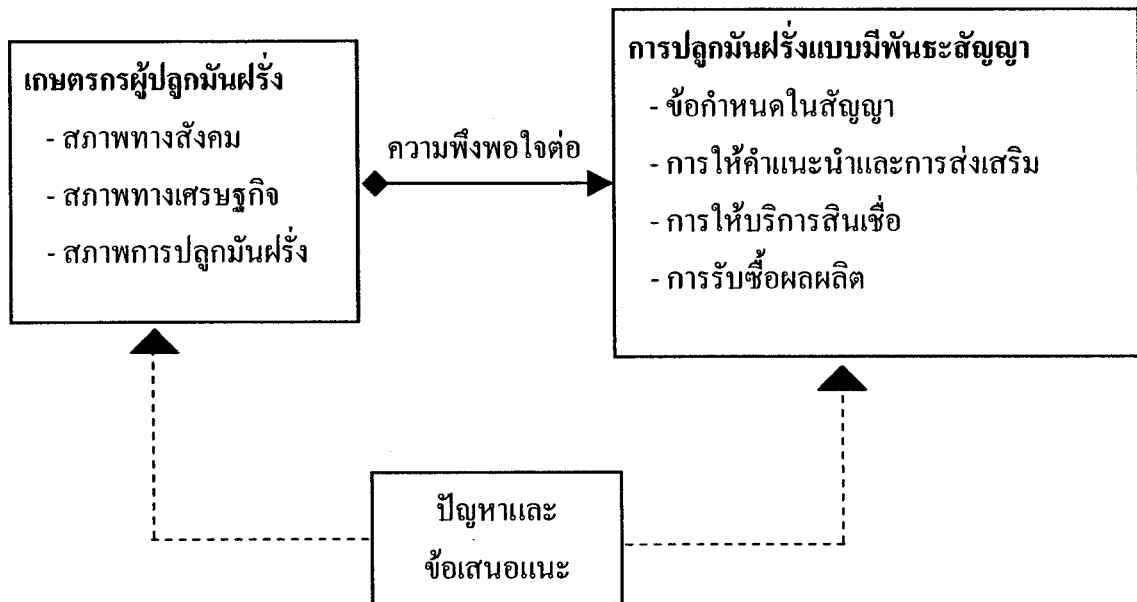
2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญาในจังหวัดเชียงใหม่

2.2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญาในจังหวัดเชียงใหม่

2.3 เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกรเกี่ยวกับการปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญาในจังหวัดเชียงใหม่

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาความพึงพอใจต่อการปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญาของเกษตรกร ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยมุ่งศึกษาเฉพาะเกษตรกรที่ทำสัญญากับบริษัท เป๊ปซี่-โคล่า (ไทย) เทรดดิ้ง จำกัด ในปี 2549

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

5.1 เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ที่ทำสัญญาการปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธะสัญญากับทางบริษัท เป๊ปซี่-โคล่า (ไทย) เทรดดิ้ง จำกัด ในปี 2549

5.2 เจ้าหน้าที่ส่งเสริม หมายถึง พนักงานส่งเสริมของบริษัทฯ ที่คอยให้คำแนะนำแก่เกษตรกรผู้ปลูกมันฝรั่ง

5.3 บริษัท หมายถึงบริษัท เป๊ปซี่-โคล่า (ไทย) เทรดดิ้ง จำกัด

5.4 ความพึงพอใจ หมายถึง สภาวะที่เกิดขึ้นกับจิตใจ อารมณ์ความรู้สึกของบุคคลในทางบวก ที่ทำให้เกิดความสุข ความสบายใจ ซึ่งเป็นผลมาจากการปฏิบัติงานที่บุคคลคิดว่าเกิดความสำเร็จตามความคาดหวังและความต้องการของตนเอง มีผลทำให้เกิดความกระตือรือร้น มีความมุ่งมั่นที่จะทำงานมีขวัญกำลังใจ มีความผูกพัน และความภาคภูมิใจในความสำเร็จของงานที่ทำนั้น

5.5 การปลูกมันฝรั่ง หมายถึง กระบวนการผลิตมันฝรั่งเริ่มตั้งแต่การเตรียมดิน การจัดหาปัจจัยการผลิต การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวผลผลิต และการนำผลผลิตมาจำหน่าย

5.6 พันธสัญญา หมายถึง ระบบการเกษตรที่มีข้อตกลงกันล่วงหน้า ตามเงื่อนไขที่บริษัทเป็นผู้กำหนดแนวทางการปฏิบัติต่อกัน ทั้งเรื่องการสนับสนุนปัจจัยการผลิต การให้คำแนะนำส่งเสริมการผลิต ราคาผลผลิต มาตรฐานการรับซื้อผลผลิต เป็นต้น

5.7 การปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธสัญญา หมายถึง การปลูกมันฝรั่งที่บริษัท เป๊ปซี่-โคล่า (ไทย) เทรคดิง จำกัด เป็นฝ่ายจัดทำสัญญาการปลูกมันฝรั่งกับเกษตรกรที่ต้องการปลูก และบริษัทหาปัจจัยการผลิตให้ในรูปแบบสินเชื่อ คือ พันธุ์ ปุ๋ย และสารเคมี รวมทั้งมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมดูแลการปลูกตามหลักวิชาการให้กับเกษตรกรก่อน แล้วหักค่าปัจจัยการผลิตคืนหลังจากเกษตรกรส่งผลผลิตมันฝรั่ง ตามคุณภาพและระยะเวลาที่กำหนด

5.8 ปัจจัยการผลิต หมายถึง หัวพันธุ์มันฝรั่ง ปุ๋ย และสารเคมี ที่บริษัทจัดหามาให้เกษตรกร

5.9 โรงงาน หมายถึง โรงงานผลิตมันฝรั่งทอดกรอบ ของบริษัท เป๊ปซี่-โคล่า (ไทย) เทรคดิง จำกัด ตั้งอยู่ที่ อำเภอ เมือง จังหวัดลำพูน

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

6.1 สามารถนำผลการวิจัยมาปรับปรุงแนวทางการส่งเสริมการปลูกมันฝรั่งแบบมีพันธสัญญา ของภาคเอกชน และภาครัฐต่อไป

6.2 ผลการศึกษาที่ได้สามารถนำไปพัฒนาการปลูกพืชมันฝรั่งของเกษตรกร